

σήμερα, τοποθετημένη εξελικτικά μέσα στην κοινωνική, εθνική, πολιτιστική, πνευματική κ.λπ. ιστορία του τόπου μας μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα».

Ο Καραγάτσης με την ασυνήθιστη περιγραφική του δύναμη μας δίνει έναν ανεπιανάληπτο χαρακτήρα: τον Μίχαλο Ρούση που δεν τον ενδιαφέρει τίποτε πέραν του ευδαιμονισμού του. Στον πρώτο τόμο της τριλογίας προκειμένου να αποφυγεί τα όποια ενδεχόμενα προβλήματα με τους Τούρκους, γίνεται εξωμύητος. Όμως στο *Αίμα χαμένο και κερδισμένο*, το δεύτερο βιβλίο της τριλογίας, που είναι και το καλύτερο, η εθνεγε-

σία μεταμορφώνει τον Μίχαλο σε «ήρωα» του Αγώνα, έστω και κατά σύμπτωση, έστω και κατά λάθος. Ωστόσο, ο Καραγάτσης δεν περιορίζεται σε αυτό, αλλά στήνει κι ένα τεράστιο κάτοπτρο όπου καθρεφτίζεται ο απελευθερωτικός αγώνας με τις εξάρσεις και τις καταπτώσεις του, με τις αδυναμίες και τις μεγάλες στιγμές του.

Στα *Στερνά του Μίχαλου* αναδύεται η Ελλάδα τις δύο πρώτες δεκαετίες μετά την απελευθέρωση. Αυτή η Ελλάδα έχει πολλές ομοιότητες με τη σημερινή που για να καταλάβει το παρόν της και να οραματιστεί το

μέλλον της θα πρέπει να κατανοήσει το παρελθόν της και να διδαχθεί από αυτό.

Η νεότερη Ελλάδα μπορεί μεν να βρίσκεται στο *μεταίχμιο* Ανατολής - Δύσης, είναι όμως γέννημα (και έκφραση επομένου) του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και το 1821 το επιστέγαμά του. Η Γενιά του 1930 το κατανόησε σε βάθος και με το αστείρευτο έργο της προσπάθησε να την απαλλάξει από τη «βαλκανική σκόνη» και να την εντάξει στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια. Επί της ουσίας, τέτοιο παραμένει και σήμερα το μέγα ζήτημένο.

με έμφαση στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια σημασία της Ελληνικής Επανάστασης.

Μια ενδιαφέρουσα ψηφιακή βάση δεδομένων των δημοσίων νεότερων μνημείων (ανδριάντες, προτομές, στήλες κ.ά.) στην Αθήνα και σε εμβληματικούς δήμους για την ιστορία του Αγώνα (Τρίπολη, Πάτρα, Ναύπλιο, Μεσολόγγι, Ερμούπολη) θα δημιουργηθεί σε ερευνητικό πρόγραμμα του ΙΒΕ σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο υπό την εποπτεία της ιστορικού Χριστίνας Κουλούρη, ενώ μια ψηφιακή πλατφόρμα με τεκμηριωμένα βιογραφικά σημειώματα των αντιπροσώπων των Εθνосоυνελεύσεων και του Βουλευτικού θα είναι το αποτέλεσμα ερευνητικής δράσης του ΕΕ με τη Βιβλιοθήκη της Βουλής,

Αυστριακές και οθωμανικές πηγές
Οι αυστριακές αρχαικές πηγές που σχετίζονται με τη ναυτική πολιτική της Αυστρίας στην Ανατολική Μεσόγειο στα χρόνια της Επανάστασης θα μελετηθούν σε πρόγραμμα

(ΙΒΕ-ΕΚΠΑ) υπό την ομότιμη καθηγήτρια Ολγα Κατσιραδή, με στόχο την έκδοση αντιπροσωπευτικών εγγραφοί και τη συγγραφή μελέτης. Αντίστοιχοι είναι, μαθαίνουμε, και οι στόχοι ερευνητικού προγράμματος του Ιδρύματος Λαοκρατίδη κατά το οποίο θα μεταγραφούν και θα μεταφραστούν στα ελληνικά και στα αγγλικά περίπου χίλια έγγραφα από το Οθωμανικό Αρχείο της Κωνσταντινούπολης, με σχολιασμό από επιστημονικό επιτελείο υπό τον τούρκο μελετητή Σουκρού Ιλιτσάκ. Δύο οθωμανικά κατάστιχα που βρίσκονται στη Βιβλιοθήκη της Σόφιας θα δημοσιευτεί ομάδα του ΕΚΠΑ (Παρασκευάς Κονόρτας, Γιώργος Λιακόπουλος) σε συνεργασία με το ΙΒΕ.

Εκδόσεις και συνέδρια
Το ΙΒΕ ανακοίνωσε επίσης σειρά εκδόσεων με τίτλο «Κείμενα μνήμης», υπό τη διεύθυνση του *συγγραφέα* και δημοσιογράφου Παντελή Μπουκάλα, στην οποία θα εκδοθούν απομνημονεύματα, ημερολόγια και

Ο λόγος των Αγωνιστών

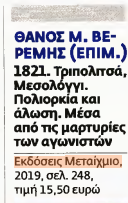
Πρόσωπα, στιγμιότυπα, περιστάσεις της άλωσης της Τριπολιτσάς και της πολιορκίας του Μεσολογγίου μέσα από την οπτική των Αγωνιστών που τις έζησαν

ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΡΑΓΑΤΣΙΝΗ

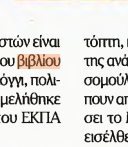
«Κανονιστάσιο Γουλιέλμου Θέλλου», «Φραγκλίνου», «Μονταλεμπέρτ», «Κοτζίκου». Μία από τις πολλές μικρές λεπτομέρειες που συναντά κανείς στην αφήγηση του αγωνιστή Δημήτριου Ανιάν για την πολιορκία του Μεσολογγίου είναι και οι ονομασίες των προμαχώνων, πυργωμάτων, προτειχιματών που αποτελούσαν τα σχηματικά του έργα. Τα ονόματα των Γουλιέλμου Τέλλου, Βενιαμίν Φραγκλίνου, Μαρκ Ρενέ Μονταλεμπέρτ, Ταντέους Κοσιούσκι, μιας

ένα χωριό του Νικόλαου Σπυλιάδη για το τέλος ενός αγωνιστή: «ο αγαθός Ιωάννης Μπούτσας, από την Ανδρίτσαινα, είχε πάρει πολλά λάφυρα την ημέραν της εφόδου· είχε δε φανεί περιφερόμενος απ' εσπέρας εις την πόλιν με τινες Μανιάτες και την νύκταν έγινεν άφαντος: το πρώτο εζήτηθη πανταχού και δεν ειρέθη, ουδ' εφάνη ποτέ σημείον από τον νεκρόν του ή τα πράγματά του».

Αντίβαρο στην απλότητα που εκτρέφει μεταξύ των Ελλήνων η άλωση μιας πλούσιας και ισχυρής πόλης αποτελούν οι σκηνές αφοσίωσης και αιτιαπάρτησης που περιγράφει ο Νικόλαος Κασομούλης από το πολιορκημένο Μεσολόγγι το 1826. Ο υπερασπαστής του ψήνουν ψωμί ή μαγειρεύουν ψάρια με πλήρη στρατιωτική εξάρτηση (σπαθί, γιαντάκι, πιστόλι) έτοιμοι να επιστρέψουν άμεσα στη μάχη εφόσον χρειαστεί, ζουν σκηνές φρίκης που θυμίζουν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο κατά τις ανατινάξεις υπονόμων, όταν εχθροί και συναγωνιστές διαμελίζονται από τις εκρήξεις, οργανώνουν με τις τελευταίες τους δυνάμεις το δυσχερέστατο εγχείρημα της εξόδου. Η σύγχυση και το χάος που ακολουθεί κατά τη νυκτερινή σύγκρουση αποδίδονται με τη λιτή παραστατικότητα του συ-

ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ (ΕΠΙΜ.)
1821. Τριπολιτσά, Μεσολόγγι. Πολιορκία και άλωση. Μέσα από τις μαρτυρίες των αγωνιστών
Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2019, σελ. 248, τιμή 15,50 ευρώ

μπλιά των ίδιων των αγωνιστών είναι το πολυμύητο στοιχείο του βιβλίου «1821. Τριπολιτσά, Μεσολόγγι, πολιορκία και άλωση» που επιμελήθηκε ο ομότιμος καθηγητής του ΕΚΠΑ Θάνος Βερέμης.

Οι περισσότερες εικόνες είναι γνωστές. Οι διαπραγματεύσεις, για παράδειγμα, μεταξύ Ελλήνων, Τούρκων και Αλβανών στην Τριπολιτσά τον Σεπτέμβριο του 1821, οι ανακαχές και οι συναλλαγές μεταξύ των δύο μερών, η περιγραφή της σφαγής από τον *Θεόδωρο Κολοκοτρώνη* στον *Γεώργιο Τερτσέτη* που κατέγραψε τα απομνημονεύματά του: «Το άλογο μου από τα τείχη στα σαράνια δεν επέπαισε γι. [...] Το ασκέρι οπού ήταν μέσα το ελληνικό έκοβε και εκούτωνε από Παρασκευή έως Κυριακή, γυναικές, παιδιά και άνδρες». Ωστόσο, της συνθήκης ανομίας που επικράτησαν κατά τη λεηλασία υπογραμμίζει

τόπιτι, ιδίως η συγκλονιστική σκηνή της ανάπαυλας της μάχης όπου ο Κασομούλης και οι σύντροφοί του βλέπουν από το ύψωμα όπου έχουν φτάσει το Μεσολόγγι στο οποίο έλαση εισέβη μια οι Τούρκοι: «Ο [δ]ε παντού [ανά την πόλιν] δουφεκιόμος εφαινετο οσαν πλιθός κολοκοτρών. Από Μισολόγγι ακούγετο ο βραμοός των φωνών γυναικών, δουφεκιών, [ελληνισμένω] πυρποθηκών [και] υπονόμων, ένας συκεχημένος και απεριγράφτος τρομερός ήχος. Φούρνος [αναμμένος] εφαινετο [η πόλις], από το ακατάπαιστον πυρ». Εύστοχη εκλογή κειμένων που αξίζει να διαβαστεί καθώς προσφέρει στον αναγνώστη όχι μόνο αδιαμοσολάβητες φωνές από την ίδια την εμπειρία της Επανάστασης, αλλά και συχνά τις οριακές της συνθήκες, τις απαλειφθείσες λεπτομέρειες και το ομύο περίγραμματα των περιστάσεών της.

Σκηνή από την έξοδο του Μεσολογγίου. Η αυτοθυσία της μάνας (πίνακας του Φρανσουά - Εμίλ ντε Λανσάκ, 1828)

